Bekker Zsuzsa (szerk.): Gazdaságelméleti olvasmányok 2. Magyar közgazdasági gondolkodás (a közgazdasági irodalom kezdeteitől a II. világháborúig). Budapest, 2002, AULA.
Bethlen Miklós: Bethlen Miklós önéletírása (Előszót írta: Tolnai Gábor, sajtó alá rendezte és a jegyzeteket írta: V. Windisch Éva). Budapest, 1955, Szépirodalmi Könyvkiadó.
Bodai Zsuzsa: A pénz filozófiája 1. kötet. Az ókori, a középkori és a kora újkori pénzelméletek. Budapest, 1998, AULA.
Buza János: Az első európai infláció és magyarországi hatása (1618–1628). Társadalom és gazdaság. 1991. 88–103.
Herepei János: Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez II. köt. Budapest–Szeged, 1966, JATE I. Magyar Irodalomtörténeti Tanszék-MTA Irodalomtörténeti Intézet.
Imreh István: A fejedelmi gazdálkodás Bethlen Gábor idejében. Kolozsvár, 1992, Erdélyi Múzeum Egyesület.
Jankovics József: Apáczai hatása Bethlen Miklós pedagógiai törekvéseire. Irodalomtörténeti dolgozatok, 1981. 75–81.
Kálvin János: Tanítás a keresztyén vallásra. Budapest, 1991, a Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya.
Kautz Gyula: A nemzetgazdasági eszmék fejlődési története és befolyása a közviszonyokra Magyarországon. Pest, 1868, Heckenast.
Kováts J. István: A keresztyénség és a társadalmi kérdések. Budapest, 1933, a Magyar Református Egyház kiadása.
Köpeczi Béla (szerk.): Erdély története II. köt. 1606-tól 1830-ig. Budapest, 1988, Akadémiai Kiadó.
Kremmer Dezső: Apáczai Csere János élete és munkássága. Budapest, Politzer Zsigmond és Fia Könyvkereskedése, 1911.
Laskai János: Laskai János válogatott művei. Budapest, 1970, Akadémiai Kiadó.
Lukinich Imre: Egy erdélyi kereskedelmi társaság terve 1703-ból. Századok, 1914. 464–476.
Sebestyén Jenő: Kálvin és a kapitalizmus. Marosvásárhely, 1911, Kalvineum Mű- és Könyvnyomda Rt.
Somai József (szerk.): Az erdélyi magyar gazdasági gondolkodás múltjából (XIX–XX. század). Kolozsvár, 2001, Romániai Magyar Közgazdász Társaság.
Trócsányi Zsolt: Az Erdélyi Fejedelemség korának országgyűlései (Adalékok az erdélyi rendiség történetéhez). Budapest, 1976, Akadémiai Kiadó.
Wittman Tibor: A magyarországi államelméleti tudományosság XVII. sz. eleji alap-vetésének németalföldi forrásaihoz (J. Lipsius). Budapest, 1957, MTA Irodalomtörténeti Intézet.

A gazdasági szakírás esélyei, szerepe, helye, fontossága az EU felzárkózás idejében*

LIPOVECZ IVÁN

Lipovecz Iván, a HVG főszerkesztője szerint a gazdasági médiában a lehető legprecízebben, legegzaktabban kell tevékenykedni, elszakadva a magyar újságírás irodalmi gyökereitől.

Kedves Kollégák, Barátaim!

Először is hadd köszönjem meg a meghívást, hogy ma délelőtt itt Kolozsváron a romániai magyar újságírók és közgazdászok előtt beszélhetek erről a témáról. Igazából ahol én most vagyok, az számomra terra incognita. Egyrészt azért, mert még soha nem jártam itt, másrészt azért, mert fogalmam sincs róla, hogy a témában a tisztelt társaság mennyire van otthon, mennyiben alapozhatok bizonyos ismeretekre, és harmadsorban azért is annak gondolom, mert egy olyan dologról van szó, amely önmagában, legalábbis az újságírás felől közelítve, nem is olyan könnyen elválasztható az újságírás egészétől, ennek a szakmának a teljességétől.

Ha már a megnyitóban Kossuthról volt szó, nem szeretném, ha bárki indíttatva érezné magát, és abból a kossuthi imperatívuszból, hogy „Uraim, midőn e szószékre lépek, hogy felhívjam önöket, mentsék meg a hazát!" azt a következtetést vonná le, hogy az újságíróknak az a feladatuk, hogy napról napra meg kell váltaniuk a világot, meg kell mentenünk a hazát, akár szűkebb, akár tágabb értelemben. Nem, nekünk pontosan az a dolgunk, hogy a lehető legprecízebben, legegzaktabban, és ilyen értelemben sajnos a magyar újságírás hagyományaitól eltérően tevékenykedjünk, hiszen a magyar újságírás elsősorban irodalmi ihletésű – ugye a legnagyobb magyar újságíró Ady Endre és Kosztolányi Dezső – tehát nagyon nehéz ettől a magyar újságírás hagyományától elszakadni. Valójában a gazdasági újságírás teljesen más megközelítést kíván meg.

Elhoztam önöknek az általam főszerkesztett lap, a HVG, régebbi nevén: Heti Világgazdaság legutóbbi négy számának egy-egy példányát. Részben azért is, mert ismereteim szerint nem igazán jut el az újság a romániai közönséghez, részben azért is, hogy érzékeltessem, dokumentáljam, mennyire más a mai úgynevezett tényújságírás a hagyományos irodalmi ihletésű magyar nyelvű újságíráshoz képest, illetve mint amilyen formában ez a sajátos kettősség továbbfejlődött.

A sikerpropaganda abszolút premisszája volt a magyar-

* az előadás elhangzott a Magyar Újságírók Romániai Egyesülete és a Romániai Magyar Közgazdász Társaság közös, Gazdaság a médiában című konferenciáján, 2004. április 24-én, Kolozsvárott.

országi újságírásnak legalább harminc vagy negyven éven keresztül, ugyanakkor nagyon érdekes, ha valaki föllapozza a magyar újságokat ebből a korból és megvizsgálja, hogyan próbálták ezeket az irodalmi újságírási hagyományokat ebbe a feladatredszerbe valahogy beépíteni. Amit mi teszünk, tettünk az elmúlt néhány évben, az tulajdonképpen ennek pont az ellentettje. Ahhoz, hogy elmenjünk a sikerpropaganda, illetve vívmányriport típusú újságírástól a ténybeli újságírás felé, ehhez többek között szakítani kellett olyan tradíciókkal, amelyek a magyar újságírásnak régebbi adottságai, viszont bizonyos értelemben egy rossz cél érdekében lettek fölhasználva egy adott időszakon keresztül.

Hogy ne rébuszokban beszéljek, azt szeretném elmondani, hogy Magyarországon ma két olyan hetilap és két napilap létezik, amelyre azt mondják, hogy ezek gazdasági jellegűek. A két hetilap a HVG, illetve a Figyelő, a két napilap az úgynevezett zöld újság, más néven a Világgazdaság, illetve annak a kisgyermeke, a Napi Gazdaság.

Nagyon érdekes ennek a négy lapnak az élete. Ezek közül a legrégebbi a Figyelő. Mint úgynevezett gazdaságpolitikai hetilapot 1957-ben hozták létre azzal az abszolút nem titkolt szándékkal, hogy miután 56-tal és 56 reformkezdeményezéseivel történt, ami történt, egy konkrét területen, a közgazdasági gondolkodás területén ne fojtsák el csírájában, ami már ’56 előtt, egészen pontosan 1955-ben Kornai János emlékezetes Szabad Népbeli cikkével elindult: a sajtóban engedjék a magyar közgazdasági reformgondolkozást továbbvinni. Hallatlan nagy tisztelet illeti ezért Garam Józsefet, aki néhány hete hunyt el, és aki ennek a Figyelőnek kezdettől fogva húsz éven keresztül a főszerkesztője volt, aki az újság alaphangját adta meg, nevezetesen, hogy egy közgazdászok és újságírók számára egyformán nyitott fórum ahhoz, hogy kifejezetten reform-közgazdasági gondolatok nyilvánosságot kapjanak, vitára kerüljenek, és bizonyos körben terjedjenek. Nem volt nagy példányszámú lap a Figyelő, nem is volt különösebben szép lap, eléggé egyszerű nyomdatermék volt, de hihetetlenül fontos szerepet játszott mind az újságírásban, mind a közgazdaság-tudományban. A Figyelőnek nem lettek volna követői és egy bizonyos idő múlva versenytársai, ha nem történik Magyarországon az, ami történt, és ilyen értelemben a magyarországi helyzetet az ittenivel nem lehet összehasonlítani.

A hatvanas évek második felétől beindult egy reformfolyamat, amit új gazdasági mechanizmusnak neveztek. Ez egész egyszerűen fölszabadította azt a fajta gondolkozást, amely nyilvánosság után kiáltott. Nem a pártértekezletek-nek, a zártkörű konferenciáknak, a számozott brosúráknak a tematikáját gazdagította, hanem kifejezetten azokat a fórumokat, amelyek nyilvánosságot kaptak, a sajtó különböző szeleteit, és nemcsak az írott sajtóét, hanem az elektronikusét is, hiszen ez élénkítette meg először a rádióban, azután a televízióban azoknak a műsoroknak a keletkezését és fejlődését, amelyek mind erre a reformgondolkodásra épültek. Ez hihetetlen fontos dolog. Én úgy szoktam megfogalmazni, hogy Magyarországon tulajdonképpen a politikai rendszerváltást, ami ’88–89–90-ben bekövetkezett, húsz évvel előzte meg a gazdasági rendszerváltás. Az a fajta rendszerváltás, amely a piacgazdaság elemeit ellentmondásosan, mindenféle kötöttségekkel, korlátokkal együtt, de mégiscsak behozta a gazdaságba. Ez értelemszerűen háttérbe szorította a direkt tervutasításos rendszert, értelemszerűen fölszabadította az egyéb energiákat. Innen kezdődően válik egy vállalatvezető menedzserré, kap szabad kezet az eszközei feletti rendelkezésben, megszűnnek a vállalatra lebontott tervszámok, innen kezdődik az, hogy az árak centrumában nem valamiféle politikai akarat van, hanem a világpiaci ár, és a világpiaci árhoz igazítva képződnek az árak a belföldi forgalomban is, és innen kezdődően van az, hogy ha lassan is, de történik valamilyen oldódás a tulajdonviszonyokban. Ez természetesen nem az a forradalmian új helyzet, ami ’88-ban történik, amikor elkezd megszűnni a köztulajdon, az állami tulajdon, és a helyére visszatér a magántulajdon, mert az új gazdasági mechanizmus ezt a lépést nem tudta vagy nem akarta megtenni, mert megvoltak ennek a maga politikai korlátai. Ekkortól kezdve viszont már a tulajdonviszonyokban is megkezdődnek lazulások, elsősorban is a mezőgazdaság területén, amelyek már bevezetik ezeket a későbbi dolgokat. Annak, hogy 1988-ban a spontán privatizáció olyan tömegesen indul be Magyarországon, ellentmondást nem tűrően, annak az is része volt, hogy ebben a megelőző 20 év gazdasági működésében bizonyos csírák benne voltak, elsősorban a vezetői önállóság. Abban a pillanatban, ahogy hozzá lehetett érni ehhez a tulajdonhoz, kik fértek hozzá, és milyen kevesen fértek hozzá. Nem véletlen, hogy olyan sokan kárhoztatják, hogy a mai elit sokban hasonlít a korábbi elitre, mert hogy a tagok ugyanazok. Ez a 15 évvel ezelőtti helyzetben abszolút haladó és progresszív dolog volt, pontosan azok az emberek tudtak egy új típusú tulajdon birtokába jutni, akik ezt a tulajdont előzőleg működtették, s éppen ezért nem lett Csáky szalmája az a tulajdon a privatizáció indulásakor, mert azok az emberek vitték tovább, akik már addig is – tulajdonképpen a rendszer adta keretek között –

ilyen szellemben működtették.

Miért beszélek én erről? Azért, mert ez volt az a közeg, gazdasági környezet, gazdaságfilozófiai környezet, amely megteremtette az alapját a magyarországi gazdasági sajtó továbbfejlődésének, és az '57-ben indult Figyelő mellé 68-ban fölzárkózik a Világgazdaság mint napilap. Ha nemzetközi összehasonlítást végzünk, a rózsaszín papírra nyomott Financial Times mintájára egy zöld színű lapra nyomtatták, de miközben a tematikája látszólag száraz, az újság színes. Tartalmát tekintve is azokhoz az újságokhoz húz, amelyek a gazdasági tematikát emelik ki. Ez az újság 1968-ban jelenik meg, tehát az új gazdasági mechanizmus bevezetésének évében, és azt kell, hogy mondjam önöknek, hogy azok közül az újságírók közül, akik ma a gazdasági újságírás élvonalába tartoznak, és akik ma a gazdasági újságírásban vezető pozíciókat töltenek be, azoknak egy nagyon nagy része ennél a zöld újságnál neveltetett, tanult közgazdászból gazdasági, netán közgazdasági újságíróvá. Tulajdonképpen ennek a zöld újságnak a bázisán alakult ki az a gazdaságinak mondható sajtó, ami ma Magyarországon van. Egyrészt mert önmaga pozíciójának újragondolására, korszerűsítésére késztette a Figyelőt, hiszen a Figyelő gazdasági hetilap mellé belép egy gazdasági napilap, másrészt mert a későbbiekben ez válik az általam főszerkesztett újság, a HVG születésének talajává, ami 11 évvel később történik, 1979-ben. Ez innen kölcsönzi a nevét, a külalakját, hiszen a HVG-t első tíz évében ugyancsak zöld papírra nyomják, illetve a kádereinek jelentős részét is innen vette.

Én nem tartozom közéjük egyszerűen csak azért, mert a szakmai fejlődésemet, életpályám első és meghatározó felét a Magyar Rádió munkatársaként töltöttem el. A rádióban voltam külpolitikai, majd külgazdasági újságíró. A rádió tudósítójaként töltöttem hat évet Németországban. Tulajdonképpen az a németországi hat év volt, ami az összes későbbi működésemet megalapozta, szakmai értelemben éppúgy, mint a sajtóról való felfogásomat. 1988 óta vagyok a HVG főszerkesztője, s mióta a Népszabadság főszerkesztőjét a körülmények lemondásra kényszerítették, azzal dicsekedhetek, hogy pillanatnyilag én vagyok a magyar sajtóban a leghosszabb ideje főszerkesztő. És tulajdonképpen az egyik ludas vagyok abban, hogy ezt a tisztán gazdasági jellegű újságot 15 éve fokozatosan átalakítottuk, s azt is elmondom, hogy miért. Azért, mert a gazdasági sajtónak Magyarországon nemcsak az volt a funkciója, hogy ráépüljön erre a reformszellemre és a mechanizmus-gondolatot tegye közhasznúvá, hanem az is funkciója volt, hogy ide írni lehetett. Amiről nem lehetett direkt módon az emberek arcába vágva írni, azt meg lehetett jelentetni gazdasági köntösbe csomagolva. Itt lehetett feszegetni a kereteket, a demokratikus úton való haladás felületét. Abban a pillanatban, mikor ez intézményesült – 1989 után –, akkor erre többé nem volt szükség. Többé nem kellett semmiről a gazdaság ürügyén beszélni, hanem mindenről direkt módon lehetett beszélni. Amikor már nyugodtan lehetett foglalkozni mindennel, ami társadalom, ami politika, ami emberi viszonyok, ami külpolitika. Ha az ember kritikát akart írni annak idején, akkor úgy tett, hogy elővette a KGST-t, mint példát, és bemutatta, hogy milyen nehézségek vannak a KGST-ben. '89 után erre nem volt szükség. A KGST, úgy, ahogy volt, nagyon gyorsan kimúlt, többé nem volt együttműködés, arról lehetett beszélni, hogy egy ország meg egy nép megél-e a világpiacon vagy nem él meg, és ha megél, akkor mitől él meg, s ha nem él meg, akkor mitől nem él meg.

Végül is az a fajta kényszer, hogy az ember ezt az egyetlen területet, a gazdaságot, ahol szabadabban lehet cselekedni és beszélni, a sajtóban arra használja föl, hogy ennek leple alatt beszéljen mindenről, megszűnt. Elindult egyfajta folyamat olyan értelemben visszafelé, hogy ezek az általam megnevezett lapok elkezdték a gazdasági tematikát egy kicsit visszaszorítani, vagy legalábbis nem továbbfejleszteni és beengedni mellé politikát, külpolitikát, társadalmi ügyeket, a feszítő szociális problémákat. Ha valaki összehasonlítja a mostani HVG-t a '88–89-es számok valamelyikével, akkor azt látja, hogy mennyire megváltozott a témapaletta, legalábbis külsőleg. Valójában alig változott valami, csak a dolgok a helyükre kerültek. Nem kell már mindenről gazdaság címszó alatt beszélni, a dolgokat a nevükön lehet nevezni. Ez azonban a dolognak csupán egyik oldala. Annak ellenére, hogy mind fölkészült közgazdászok voltunk, mert a gazdasági újságírók 80 százaléka közgazdasági egyetemet végzett, ráadásul pont ebben a reformidőszakban, a '65–75 közötti 10 évben tulajdonképpen arra az egészre, ami '89–90 után jött, amikor a makrogazdaság helyére belép a mikrogazdaság, a vállalati életnek a szerepe rendkívül megnőtt, amikor megnyílnak a bankok, a biztosítók, a tőzsde, igazából gőzünk nem volt ezek működéséről. Ezt megint meg kellett tanulni. A dolgok születésével együtt kellett tanulni. Igyekeznünk kellett, hogy ne írjunk badarságokat, nehogy valakinek föltűnjön, hogy nem értünk hozzá. Ez olyan, mint amikor annak idején Magyarországon bevezették a kötelező orosznyelvoktatást, hisz akkor azt mesélték, hogy a tanárok mindig egy leckével jártak a diákok előtt. '45–48-ban megszervezték az orosztanárok

gyorstalpaló tanfolyamát, s akik korábban nyelvet tanítottak, és jó nyelvérzékük volt, azt beíratták, hogy legyen orosztanár, és akkor mindig egy leckével előbbre jártak a diákoknál. Mi is így voltunk a mikrogazdasági újságírással, próbáltunk gyorstalpaló módon picit előbbre menni, feltételezve, hogy az olvasó még nem tart ott. Ez eltartott egy pár évig, amíg bele nem tanultunk. Szerencsére jött az utánpótlás a mi esetünkben, akik hozzánk képest 10–15 évvel később végezték a közgazdasági egyetemet vagy a közgazdasági főiskolákat. Magyarországon elég nagy hagyománya volt már régebben is annak, hogy a közgazdasági egyetem mellett rengeteg gazdasági jellegű főiskola működött, csomó olyan specifikus gazdasági szakirányt adó főiskola, aminek a végzettjei lehet, hogy nem voltak kiváló makroközgazdászok, de rendkívül alkalmasak voltak arra, hogy egy adott terület üzemgazdasági kérdéseiben nagyon gyorsan eligazodjanak. Igazi hiány nagyon sokáig a klasszikus értelemben vett pénzügyi újságírókban volt, tehát akiknek részben a tőzsdével kellett tisztában lenniük, részben a pénzügyi folyamatokkal. De hát ez a hiány is pótlódott, és végül mind a heti-, mind a napilapok felnőttek a feladathoz.

Ehhez azonban az kellett, hogy létezzen egy elég széles és szakmailag eléggé fölkészült közgazdászképzés az országban, másrészt az is kellett, hogy a fent említett lapokon, két heti- és két napilapon kívül a többi újságban is mutatkozzon kellő fogadókészség, kellő fogékonyság arra, hogy ezekkel a témákkal is foglalkozzanak.

Amiről az előbb itt szó volt, hogy mennyire elterjedt a gazdasági szakírás, ha szabad ezt annak nevezni, ma már azt lehet mondani, hogy teljes mértékben, tehát az országos napilapokban és az országos hetilapokban rendszeresen jelen van, ahol hozzáértő szakújságírók tevékenykednek. Kicsit rosszabb a helyzet a regionális lapoknál, ott a dolog már nem egészen így működik.

Az új magyar gazdasági mechanizmus véletlenül egybeesett azzal az időszakkal, amelyet úgy neveztek a világgazdaságban, hogy új aranykor: a hatvanas évek végén az egész világban hihetetlenül élénk volt a gazdasági tevékenység, és hihetetlenül élénk volt az ezzel foglalkozó sajtó. Ezt követően még egyszer volt egy ilyen világgazdasági aranykor, a Clinton-érában, 1992 és 2000 között. Akkor is hihetetlenül élénk gazdasági tevékenység folyt rengeteg liberalizációval, a világkereskedelem bővülésével, új pénzügyi megoldásokkal, ez is termelte a témákat, és nem véletlen, hogy a budapesti közgazdaságtudományi egyetemre ebben az időszakban iratkozik be a legtöbb hallgató. A kilencvenes évek második felében egész egyszerűen ez lesz a sikeregyetem Magyarországon, mindenki bróker akar lenni, mindenki bankár akar lenni, mindenki valamilyen sikeres vállalkozást akar, és adott esetben esetleg közgazdasági újságíró akar lenni. Ebből a nagy élénkülésből, ami a fiatalok részéről a közgazdasági tematika iránt mutatkozott, megint lehetett profitálni, és ilyen értelemben az utánpótlás jól termelődött a kilencvenes évek második felében. Tehát egészében véve én azt hiszem, hogy a magyarországi gazdasági és közgazdasági – közgazdaságinak nevezem azt, ahol a képzés egy kicsit elméletibb, tehát ahol a dolgokkal inkább az elemzés és az elmélet szintjén foglalkoznak, gazdaságinak mondanám azt, ami inkább a mikrogazdasággal foglalkozik – típusú újságírás, úgy gondolom, eléggé szervesen fejlődött, ’68–69 óta több mint harminc-harmincöt éven keresztül. Elég jól tudta hasznosítani a szakmai képzésnek a hátterét, és elég jól tudott rá reagálni mint sajtó, hogy legyen benne fogadókészség és legyen rá igény, és ha igényt tart rá, akkor valamilyen színvonalas megoldásokra tartson igényt.

Van ám azonban két probléma. Az egyik probléma az, hogy a szabad sajtó korában mennyire szabad a sajtó. És akkor ezen nemcsak azt a felét értem a dolgoknak, hogy adva van-e az emberi jogok európai chartája szellemében az a fajta általános szabadságjog, hogy az emberek arról nyilvánítanak véleményt, amiről akarnak, ott és akkor, amikor akarnak, tehát nemcsak erről van szó, hanem a sajtó működésének a szabadságáról. A sajtóműködés szabadságának immár nem az a fajta korlátja van, mint volt az antivilágban, hogy politikai akadályok, meg adminisztratív akadályok, meg urambocsá, berakják a szerkesztőt a rács mögé, hálistennek itt Kelet-Közép-Európában ilyenfajta akadályok már nincsenek, de a sajtó működésének van kétfajta korlátja. Az egyik korlátja az, hogy kinek a kezében van. A sajtó ugyanis ugyanolyan piaci tényezővé vált, mint bármi más. Szárnyalásának, önállóságának, nagyobb szakmai hitelességének az lett az ára, hogy el kellett fogadnia valakit vagy valakiket gazdájának. Az a fajta rendszer megszűnt, hogy voltak ilyen általársadalmi szervezetek, például a Hazafias Népfront, de nemcsak az, akiknek a nevében íródtak az újságok. A dolog úgy nézett ki, hogy volt egy hírlapkiadó vállalat, amely gyakorlatilag a párt egyik vállalata volt. Ez biztosította a logisztikát, adott a szerkesztőségeknek szobát, írógépet, fizetést, papírt, amire rányomták az újságot, ha véletlenül volt egy kis nyeresége az újságnak, akkor elszedte, ha nem volt nyeresége, akkor dotálta. A lényeg az volt, hogy mivel ez a pártnak volt a vállalata, úgyis csak

azt írhattak benne, amit a párt sajtóosztálya elviselt, mert ha egyszer nem tetszett neki, akkor azt mondta, hogy nem jó, ha kétszer nem tetszett neki, akkor azt mondta, hogy gyerekek, ennek még lesz következménye, s ha harmadszorra sem tetszett neki, akkor belépett maga a következmény.

Ezek a dolgok mind megszűntek, két probléma maradt azonban. Ha a lapot dotálni kell, akkor ezek után ki dotálja, illetve ha az véletlenül nyereséget termel, akkor ki vágja zsebre. Ennek következtében megjelentek a sajtóvállalkozások, és a sajtóvállalkozások közül kisebb számban voltak olyanok, mint a mienk, ahol gyakorlatilag mi magunk teremtettük meg a céget, mi magunk vettük kézbe az újság tulajdonlását. A jellemző az volt, hogy vagy az egyes lapokat, vagy a lapoknak egy csomagját egy vidéki kiadóvállalaton keresztül eladták a külföldi tőkének. És itt van az, amiről az előbb beszéltem. A magyarországi vidéki sajtónak vagy regionális sajtónak ez a legnagyobb problémája ma, hogy 19 megyei lap összesen négy külföldi tulajdonos kezében van. Ezek a kiadóvállalatok a gazdasági érdekeik szerint cselekszenek, tehát hihetetlenül kis létszámú szerkesztőséget tartanak fent, próbálják a központilag kapott anyagokból összeállítani a lapokat. Amire fönntartják, az, hogy mi történt tegnap kint a kereszteződésben a város szélén, hogy mitől ütközött össze a két autó, és hova vitték a hullákat, vagy ki tehet arról, hogy a gázcsövet megfúrták az alsóvárosban, s emiatt egész héten nem volt gázszolgáltatás, tehát ezek teljesen ilyen lokális populáris témákra mennek. Azzal szemben, amilyen ambíciója volt ennek a regionális sajtónak, mert ezt tanúsíthatom, hogy volt a nyolcvanas években, hogy mondjuk, foglalkozzanak a valóban gazdaságilag releváns témákkal, hogy mitől megy tönkre Pécsett a Zsolnay, vagy mi történik jó nevű cégekkel, vagy mi történik nagy múltú vállalkozásokkal. Ezek a témák teljesen kivesztek a helyi sajtóból, nem jelennek meg, s ilyen értelemben a helyi sajtó a gazdasági tematika szempontjából nem szolgálja a helyi közösségek érdekeit, tehát nem nyújtja azt a fajta információt egy város, egy agglomeráció, netalán egy egész megye számára, mint amire ezeknek szüksége volna. Ez még csak a jobbik eset, hogyha nem nyújtja. Mi van akkor, ha olyan gazdasági érdekek állnak a tulajdonlás folytán egyik-másik sajtóvállalkozás mögött, vagy netalán egyik-másik esetben nem is tisztán sajtóvállalkozás működteti az újságot, hanem valamilyen más profilú, aki mintegy dísz a kalapomban alapon egy újságot meg egy szerkesztőséget is megvesz magának. Adott esetben keményen ellenérdekeltek ezek a tulajdonosok egy téma feldolgozásában, ügyek valóságtartalmának a feltárásában, abban, ha egy újságíró a legjobb tudása szerint és főleg az ambíciója szerint megírja a valóságot. Erre mondom azt, hogy az a fajta szabad sajtó, amelynek a társadalom felől közelítve, a politika felől közelítve, ha úgy tetszik, az igazságszolgáltatási rendszer felől közelítve, megvolna a szabadsága a dolgok megírásához és föltárásához, már rég odakötöttek valamit a szája elé, vagy valami szoros masnit a kezére, hogy a dolgot ne tudja elmondani, leírni. Ez sajnos nagyon valós probléma ma Magyarországon, és nem lennék meglepve, ha valaki elmesélné, hogy ez a fajta probléma nem ismeretlen itt Erdélyben sem.

Mi a HVG-nél nagyon szerencsés helyzetben vagyunk. Az indulásnál annak a fajta gondoskodásnak voltunk az áldozatai, aminek értelmében azért, hogy valamivel ne foglalkozzunk, nagyon sok mindennel foglalkozhattunk, ugyanakkor mind az egzisztenciális, mind a személyes biztonság garantálva volt. Ebben az időszakban kellőképpen fölfegyverkeztünk, s olyan indulótőkével léptünk a piacra, ami aztán mindenkinél előbbre tudott tolni minket. Ma az a helyzet, hogy a HVG-nek a példányszáma egymagában annyi, mint az összes többi úgynevezett minőségi hetilapnak összesen, és a HVG reklámbevétele annyi, mint az összes többi minőségi hetilap reklámbevétele Magyarországon. Kiadóvállalatunk gazdaságosság szempontjából a második-harmadik helyen áll a magyarországi sajtóvállalkozások körében. Tehát ez bizonyos értelemben nagyon előkelő hely. A példányszámunk 120 000-et nyomott, és 106 000 az eladott hetilap. A 106 000 eladott példánynak körülbelül 60–65%-a előfizetett. Nagyon fontos, hogy ne érezzük magunkat sem elkényelmesedve, sem nagy biztonságban. Ez kemény sajtópiac. Jelen pillanatban, amikor a világpiacon a reklámbevételek esnek, itt Európában is csökkennek, komoly nagynevű újságok, mint például a Frankfurter Allgemeine Zeitung, padlóra kerültek a hirdetések visszaesése miatt. Nálunk is csökken a bevétel, tehát nagyon kell vigyázni, nehogy talajt veszítsünk egy ilyen helyzetben. Másfelől, és ezt akartam hozzátenni a szabadság, függetlenség kérdéséhez, aki elegendő hirdetést tud szerezni, aki úgy tud hirdetőket szerezni, hogy nem kell cserében adni valamit, hogy majd írok rólad egy szép rózsaszínre mázolt cikket arról, hogy milyen frankó gyerek, tehát ha nem jönnek létre ilyen elvtelen üzletek, hanem működik az újság és működik a hirdetési akvizíció, akkor az hallatlan gazdasági biztonságot jelent. A valamikori dotáció helyére, a valamikori kitartó helyére belép a piac, ami bőségesen eltartja, és nem kitartja az újságot.